

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยและประเทศอื่นๆทั่วโลก ได้เริ่มเข้าสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมฐานความรู้ และระบบเศรษฐกิจบนฐานความรู้ (knowledge-based society/economy : KBS/KBE) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปสู่การใช้ความรู้ (knowledge) และนวัตกรรม (innovation) เป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและการผลิตมากกว่าที่ดิน แรงงาน และทุน ดังนั้นปัจจัยการพัฒนาตามแนวของเศรษฐกิจฐานความรู้ นั้น จึงเกี่ยวข้องกับพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ (ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, 2546) โดยเฉพาะในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information Communication and Technology:ICT) หรือที่เรียกว่า "ไอซีที" ได้เข้ามามีความสำคัญทั้งในด้านส่วนตัว ส่วนรวม และในระดับประเทศโดยการใช้ไอซีทีเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ และส่งเสริมให้ประชาชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมได้ ฉะนั้นไอซีทีจึงเปลี่ยนแปลงสังคมโลกในทุกด้าน ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ การทำงาน การแพทย์ การสื่อสาร วงการธุรกิจ วงการบันเทิง และวงการศึกษ (กิดานันท์ มลิทอง,2548)

ไอซีทีนับเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้ใ้ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดอำนาจในการตัดสินใจ ความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นโอกาสทางการศึกษาให้แก่คนในประเทศ เพื่อสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (Knowledge-based Society) อันเป็นรากฐานที่มีสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยชี้้นำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ จึงได้กำหนดกรอบวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาสังคมไทยสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีดุลยภาพ โดยกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ให้มุ่งการเสริมสร้างขีดความสามารถจากรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง และรู้เท่าทันโลก โดยมุ่งพัฒนาค้น ครอบครัว ชุมชน และสังคมเป็นแกนหลัก เน้นการปรับตัวทางเศรษฐกิจให้เท่าทันโลก และเศรษฐกิจยุคใหม่ให้สามารถแข่งขันและร่วมมือได้ บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ,2544)

นอกจากนี้แผนพัฒนาสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ. 2542-2551) ยังได้มีการกำหนดทิศทางในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตลอดจนพัฒนาระบบสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในทุกกลุ่มทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2545) และกรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะที่สอง พ.ศ. 2544-2553 (IT-2010) ซึ่งศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยนโยบาย (IT-2010) มีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านต่างๆเพื่อนำไปสู่ “สังคมบนฐานความรู้” หรือ “เศรษฐกิจบนฐานความรู้” (Knowledge-Based Society/Economy: KBS/KBE) ซึ่งเป็นกระบวนการที่มาจากปฏิสัมพันธ์ 3 ส่วน คือ การพัฒนาความรู้เพื่อสังคม การพัฒนาความรู้เพื่อเศรษฐกิจ และการพัฒนาความรู้เพื่อพัฒนาภาครัฐ ซึ่งได้กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาไอซีทีไว้ 5 กลุ่ม คือ

1. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านภาครัฐ (e-Government)
2. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านพาณิชย์ (e-Commerce)
3. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม (e-Industry)
4. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษา (e-Education)
5. เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านสังคม (e-Society)

จากยุทธศาสตร์ในการพัฒนาข้างต้น โครงการอินเทอร์เน็ตตำบลจึงเป็นหนึ่งในนโยบายในการพัฒนาด้าน e-Society ที่รัฐบาลมุ่งหวังจะพัฒนาทักษะของประชาชนในการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้ไอซีทีเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต วัฒนธรรม และความเอื้ออาทรในสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2545) โดยให้ความสำคัญกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 78 ที่มุ่งเน้นให้รัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงเท่าเทียมกันทั่วประเทศ ซึ่งโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลมีเป้าหมายหลักในการนำไอซีทีโดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้เป็นช่องทางในการกระจายความรู้และข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทุกตำบลทั่วประเทศ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีใหม่ในการสื่อสารสารสนเทศที่ให้ประโยชน์มากมาย อาทิ เช่น

1. ติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วจากการรายงานข่าวที่มีเว็บไซต์อยู่รวมถึงการพยากรณ์อากาศของเมืองต่างๆทั่วโลกล่วงหน้า

2. ค้นคว้าข้อมูลในลักษณะต่างๆ เช่น งานวิจัย บทความในหนังสือพิมพ์ ความก้าวหน้าทางการแพทย์ ฯลฯ ได้จากแหล่งข้อมูลทั่วโลก เช่น ห้องสมุด สถาบันการศึกษา และสถาบันวิจัย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการเดินทางและสามารถสืบค้นได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง
3. รับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ทั่วโลกได้อย่างสะดวกรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียเงินค่าไปรษณียากรถึงแม้จะเป็นการส่งข้อความไปต่างประเทศก็ไม่ต้องเสียเงินเพิ่มขึ้นเหมือนการส่งจดหมาย การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์นี้ นอกจากจะส่งข้อความตัวอักษรแบบจดหมายธรรมดาแล้วยังสามารถส่งไฟล์ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียงพร้อมกันไปได้ด้วย
4. สนทนากับผู้อื่นที่อยู่ห่างไกลได้ทั้งในลักษณะข้อความและเสียง
5. ร่วมกลุ่มอภิปรายหรือกลุ่มข่าวเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือพูดคุยแก้ปัญหากับผู้สนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการขยายวิสัยทัศน์ในเรื่องที่สนใจนั้นๆ
6. อ่านบทความเรื่องราวที่ลงในนิตยสารหรือวารสารต่างๆ ได้ฟรีโดยมีทั้งข้อความและภาพประกอบ
7. ถ่ายโอนไฟล์ข้อความ ภาพ และเสียงจากที่อื่นๆ รวมถึงถ่ายโอนโปรแกรมต่างๆ ได้จากเว็บไซต์ที่ยอมให้ผู้ใช้งานโหลดโปรแกรมได้โดยไม่คิดมูลค่า
8. ตรวจสอบราคาสินค้าและสั่งซื้อสินค้าผ่านบัตรเครดิตได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปห้างสรรพสินค้า
9. แข่งขันเกมกับผู้อื่นได้ทั่วโลก
10. ติดประกาศข้อความให้ผู้อื่นทราบได้อย่างทั่วถึง
11. ให้เสรีภาพในการสื่อสารทุกรูปแบบแก่บุคคลทุกคน (กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

ซึ่งจากศักยภาพของอินเทอร์เน็ตดังกล่าว รัฐบาลจึงได้มีการจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อเชื่อมเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ ภายใต้โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบการดำเนินงาน โดยเมื่อ อบต.ได้รับการติดตั้งคอมพิวเตอร์พร้อมระบบอินเทอร์เน็ตครบทุกตำบลแล้ว คาดว่าประชาชนชุมชนและ อบต. จะได้รับประโยชน์หลายประการ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้ตำบลเข้าสู่โลกเทคโนโลยีสารสนเทศและ สื่อสารสมัยใหม่ที่สามารถค้นหา เรียนรู้ นำเสนอแลกเปลี่ยนข้อมูลของตำบลผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล กลุ่มอาชีพต่างๆ ในตำบลสามารถใช้อินเทอร์เน็ตตำบลเป็นศูนย์กลางในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ สินค้าพื้นบ้านหัตถกรรมตามโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล นอกจากนี้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมตรวจสอบและเสนอแนะการบริหารงานของ อบต. ให้เกิดความโปร่งใสได้จากข้อมูลอินเทอร์เน็ตตำบลที่บรรจุข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน/โครงการ/

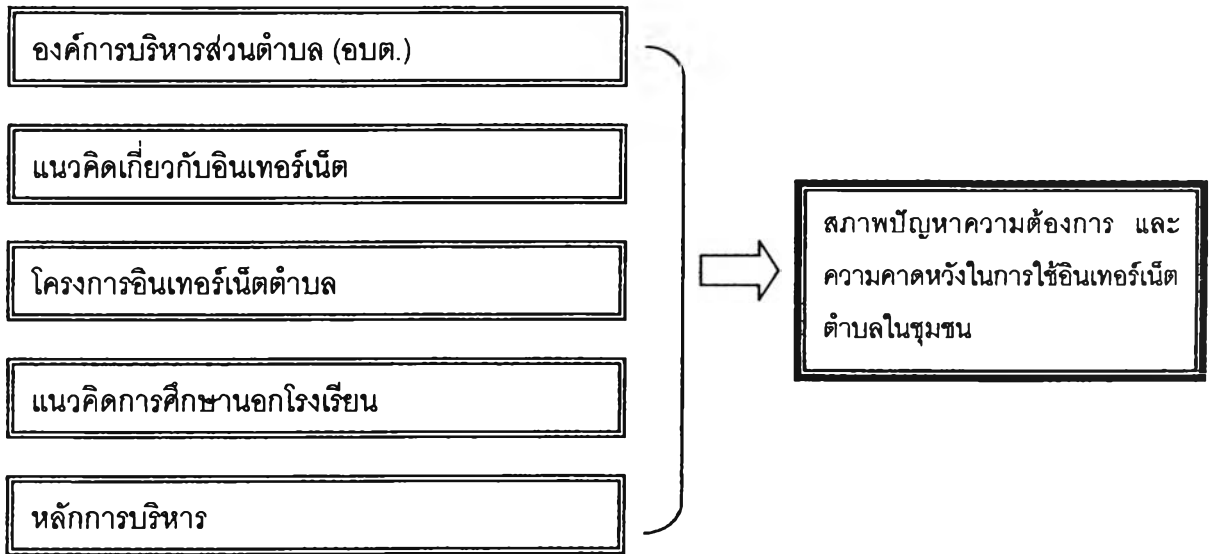
การประกวดราคาและการใช้จ่ายงบประมาณ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ,2546)

ปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชนยังเป็นการใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารและปฏิบัติราชการภายในหน่วยงานเท่านั้น ประชาชนในชุมชนยังเข้ามาใช้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลจำนวนน้อย และการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั้นยังไม่ปรากฏชัดเจน เนื่องจาก อบต. แต่ละแห่งนั้นมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรที่จัดสรรให้ด้วยตนเอง ดังนั้นการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของ อบต. แต่ละแห่ง จึงขึ้นอยู่กับนโยบายและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารใน อบต. นั้นๆ ที่จะเป็นผู้กำหนดแนวทางในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของตนเอง ซึ่ง อบต. ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญในการใช้อินเทอร์เน็ตซึ่งจัดเป็นสื่อที่มีศักยภาพในการพัฒนาความรู้แก่ประชาชนเท่าใดนัก โดยผู้บริหาร อบต. ส่วนหนึ่งเห็นว่าข้อมูลข่าวสารหาได้จากเอกสารและหนังสือที่มีอยู่ได้ (สำนักนายกรัฐมนตรี้,2545)

ดังนั้นโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งมีเป้าหมายในการเปิดโอกาสให้ชุมชนในแต่ละตำบลทั่วประเทศได้มีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงยังไม่ประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมมากนัก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของ อบต. ในการให้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชนและสำรวจสภาพปัญหา อุปสรรคและความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางในการนำอินเทอร์เน็ตตำบลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับชุมชนและเป็นการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยที่สำคัญยังเปิดกว้างสำหรับประชาชนในชุมชนทุกคนที่ต้องการศึกษาหาความรู้ ไม่ว่าจะเป็นเพศหรือวัยใดก็ตาม และยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาความรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 ที่กล่าวว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2545)

โดยการศึกษาวิจัยนี้ จึงเป็นแนวทางอันหนึ่งในการนำอินเทอร์เน็ตตำบลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยไม่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าทางด้านเทคโนโลยี ที่ภาครัฐได้ใช้งบประมาณลงทุนเป็นจำนวนมาก และยังก่อให้เกิดสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ (knowledge- base society) ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการให้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. เพื่อสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน

คำถามการวิจัย

1. ปัญหา ความต้องการของชุมชนในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลเป็นอย่างไร
2. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของชุมชนเป็นอย่างไร
3. ความคาดหวังในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของชุมชนเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน และความคาดหวังในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลและประชาชนในชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาร่องโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล จำนวน 10 แห่งจาก 9 จังหวัด และ อบต.ที่เป็นสถานที่เปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตตำบลครั้งแรก จำนวน 1 แห่งดังนี้

1. อบต.หนองรี	อำเภอ เมือง	จังหวัดชลบุรี
2. อบต.ศาลากลาง	อำเภอ บางกรวย	จังหวัดนนทบุรี
3. อบต.บางกะดี	อำเภอ เมือง	จังหวัดปทุมธานี
4. อบต.ชามใหญ่	อำเภอ เมือง	จังหวัดอุบลราชธานี
5. อบต.ท่าพระ	อำเภอ เมือง	จังหวัดขอนแก่น
6. อบต.หนองป่าครั่ง	อำเภอ เมือง	จังหวัดเชียงใหม่
7. อบต.หนองจ้อม	อำเภอ สันทราย	จังหวัดเชียงใหม่
8. อบต.แม่ปะ	อำเภอ แม่สอด	จังหวัดตาก
9. อบต.ดอนทราย	อำเภอ โพธาราม	จังหวัดราชบุรี
10. อบต.วิจิตร	อำเภอ เมือง	จังหวัดภูเก็ต
11. อบต.ควนขนุน	อำเภอ ควนขนุน	จังหวัดพัทลุง

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 11คน นายกองดีการบริหารส่วนตำบล 11 คน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลจำนวน 22 คน และประชาชนในชุมชนจำนวน 140,077คน จากองค์การบริหารส่วนตำบลนาร่องโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล 11 แห่ง ที่ได้รับการติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตตำบลในปี พ.ศ. 2545 (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น,2545)

3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน ดังนี้

1. สภาพปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของประชาชนในชุมชน 4 ด้าน คือ
 - 1.1 ด้านอุปกรณ์
 - 1.2 ด้านผู้ใช้บริการ
 - 1.3 ด้านผู้ให้บริการ
 - 1.4 ด้านที่ตั้งของจุดบริการอินเทอร์เน็ตตำบล
2. ความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลของในชุมชนเพื่อประโยชน์ 3 ด้าน คือ
 - 2.1 ด้านความรู้พื้นฐาน
 - 2.2 ด้านข่าวสารข้อมูล
 - 2.3 ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ
3. ความคาดหวังในการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชน 4 ด้าน คือ
 - 3.1 ด้านบุคลากร
 - 3.2 ด้านงบประมาณ
 - 3.3 ด้านอุปกรณ์
 - 3.4 ด้านการจัดการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. อินเทอร์เน็ตตำบล หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เชื่อมต่อกับระบบอินเทอร์เน็ตของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ในองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล
3. ประชาชนในชุมชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ให้แก่ชุมชนโดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลให้เป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง
3. เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร